

Turvallisesti kotona – näkökulmia asumisen turvallisuuuteen

Tanja Mannila 21.3.2024

HELSINGIN PELASTUSLIITTO
HELSINGFORS RÄDDNINGSFÖRBUND

Asukkaan velvollisuuksia

Yleinen toimintavelvollisuus, PeL 3 §

”Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.”

Huolellisuusvelvollisuus, PeL 4 §

”Jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi.

Jokaisen on mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä.”

Lisäksi velvollisuus osallistua pelastustoimintaan määrättäessä.

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan velvollisuuksia

Omatoiminen varautuminen, PeL 14 §

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan:

- 1) ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä;
- 2) varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;
- 3) varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät;
- 4) ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee myös muualla kuin rakennuksessa harjoitettavaa toimintaa sekä yleisötilaisuuksia.

Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus, PeL 9 §

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että:

1) tulipalon syttymisen, tahallisen sytyttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen;

2) rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin;

3) pelastustoiminta on tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa mahdollista;

4) pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon.

Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa ei saa säilyttää ullakolla, kellarissa, rakennuksen alla tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että siitä aiheutuu tulipalon syttymisen tai leviämisen vaaraa tai että tulipalon sammuttaminen vaikeutuu.

**Tavaroiden oikea säilytys,
palokuorman hallinta,
siisteys**

**Rakennuksen poistumistiet
esteettömät ja muutenkin
käyttökelpoiset**

**Pelastustiet ovat
käyttökunnossa, kulkureitit
vapaita ja pääsulut merkitty**

**Ei esim. nestekaasua
kellarissa, pelastustoimen
laitteet käyttökunnossa**

Lisäksi vielä erikseen säädettyjä velvollisuuksia rakennuksen omistajalle

- Velvollisuus laatia pelastussuunnitelma
- Rakennuksen uloskäytävät
- Palovaroittimet
- Kiinteistön pelastustiet
- Nuohous
- Ilmanvaihtolaitteiden huolto
- Laitteiden kunnossapito

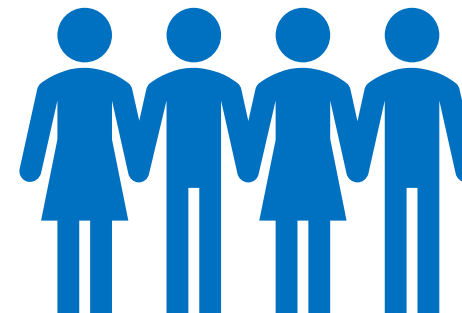
Mistä paloturvallinen asuminen koostuu?

- Rakenteellinen paloturvallisuus
 - Tilojen rakennusluvan mukainen käyttö
 - Tavaroiden oikea säilytys ja siisteys
 - Palo-osastointi
 - Poistumisreittien käyttökelpoisuus
- Tekninen paloturvallisuus
 - Palovaroittimet
 - Alkusammutusvalmius
- Ihmisten toiminta
 - Huolellisuus ja varovaisuus, ohjeiden noudattaminen
 - Vastuut ja velvollisuudet, poikkeamiin puuttuminen
 - Pelastussuunnitelman noudattaminen
 - Toimintakyky hätätilanteessa

Turvallinen asuminen on yhteistyötä

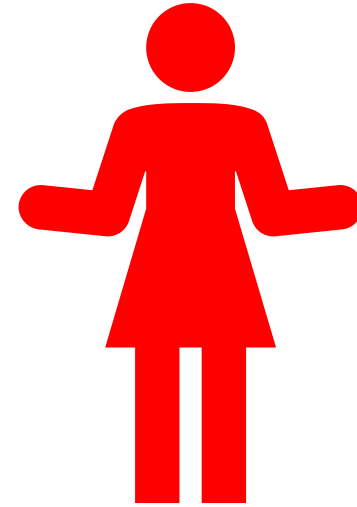

Kodin rakenteellinen ja tekninen varautuminen kunnossa

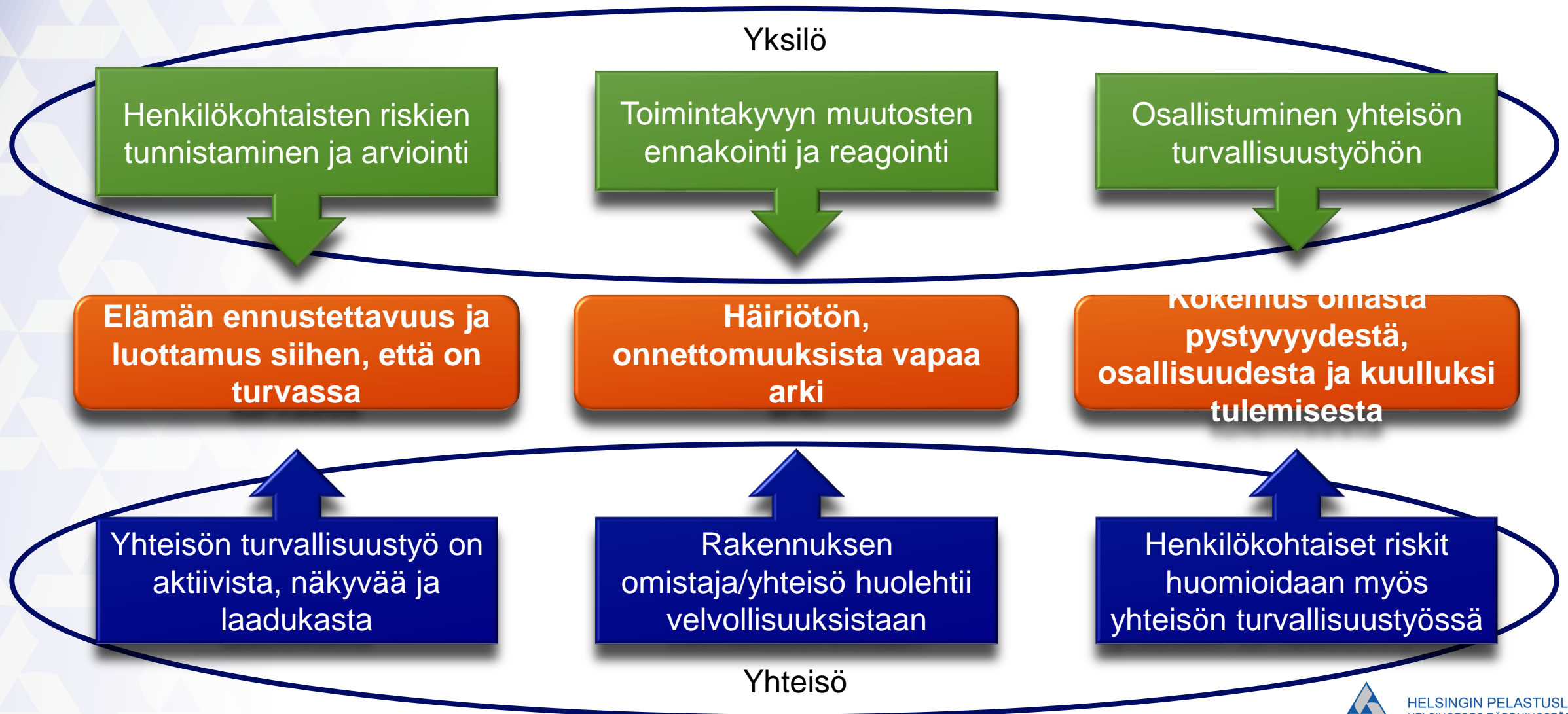
Huolellisesti ja varovaisesti toimivat, ohjeita noudattavat asukkaat

Mutta keitä ja minkälaisia ovat asukkaat?

**Vaikka ihmisille annetaan sama tieto, he
käyttävät sitä eri tavoin**

Mistä turvallisuuden tunne syntyy?

Haasteita asumisen turvallisuudessa

- Asumisturvallisuus perustuu monelta osin ns. normaaliin toimintakykyyn
 - Poistumisturvallisuus asuinrakennuksessa perustuu lähtökohtaisesti itsenäiseen poistumiskykyyn
 - Esimerkiksi liikuntakyvyttömyyttä, sairauksia, päihtymystä tai lääkitystä ei huomioida vaatimuksissa
- Oletetaan, että ihminen toimii oikein
 - Onko tietoa tai ymmärrystä siitä, mitä huolellisuudella ja varovaisuudella tarkoitetaan?
 - Onko tosiasialliset mahdollisuudet noudattaa ohjeita?
 - Otetaanko turvallisuusviestintää vastaan?

Palojen syitä

Rakennuspalon aiheuttaja

	2018	2019	2020	2021	2022
Ihmisen toiminta	2 499	2 443	2 404	2 513	2 393
Koneen, laitteen vika	1 757	1 623	1 534	1 677	1 629
Luonnontapahtuma, -ilmiö	137	117	108	153	179
Palovaarallinen aine	118	126	84	102	108
Eläin	44	37	23	33	39
Muu aiheuttaja	455	419	372	415	361
Ei tiedossa	402	409	331	317	374

Avaintekijät: Ihmisen toiminta ja huolimattomuus

Levinneitä rakennuspaloja asuinrakennuksissa hieman alle 3000/vuosi

Tulipalosta johtuvat kuolemat: 40-60/vuosi
Rakennuspalossa loukkaantumiset: ~600/vuosi

Työikäisillä päihtymys osallisena $\frac{3}{4}$
palokuolemista, iäkkäillä noin $\frac{1}{4}$

Rakennuspalon sytymissy

	2018	2019	2020	2021	2022
Ruoanvalmistus	889	850	829	851	858
Tahallaan sytytetty palo	325	344	395	371	344
Avotuli	633	603	602	585	777
Lasten tulen käsittely	30	49	44	55	43
Tulityö	120	125	114	116	115
Tulitikku, muu tulentekoväline	83	84	66	59	61
Savuke, muu tupakka-aine	253	186	172	195	182
Ilotulite, pyrotekniset tuotteet	11	12	20	10	18
Kynttilä, ulkotuli	72	69	101	88	81
Kone, laite, prosessi	1 750	1 696	1 564	1 733	1 691
Sähkölaite	721	659	678	744	709
Kuuma esine, tuhka, kipinä	225	229	187	257	257
Tulisija, hormi	610	619	566	559	480
Hankauslämpö, itsesyttymä, räjähdys	112	88	79	85	85
Luonnon syy	102	90	84	136	154
Muu tunnettu syy	341	315	265	249	249
Ei tiedossa	425	411	350	353	382

Rakennuspalon tahallisuus

	2018	2019	2020	2021	2022
Tahallinen	394	417	457	442	400
Huolimattomuus, varomattomuus	1 060	1 074	1 044	1 007	1 005
Vahinko	947	856	864	961	893
Ei tiedossa	98	118	74	103	95
Yhteensä	2 499	2 465	2 439	2 513	2 393

Palovaroitin

- Pakollinen varuste asunnoissa vuodesta 1999 alkaen (myös takautuvasti vanhempiin asuntoihin)
 - Vuodesta 2009 uusiin asuinrakennuksiin on pitänyt asentaa sähköverkkoon kytketty palovaroitin
 - Silti palovaroitin puuttuu arviolta 20 % asunnoista
- Asuntojen palovaroittimen hankinta- ja kunnossapitovastuu siirtyy vuoden 2026 alusta rakennuksen omistajalle
 - Pelastuslain päivitetty pykälä tuli voimaan 1.1.2024, kiinteistöille annetaan kahden vuoden siirtymäaika
 - Muutos on suuri, sillä aiemmin vastuu on ollut selkeästi asukkaalla
 - Olemassa oleva laitekanta on todella erilaista

Palovaroitinuudistus

- Pohdittavia asioita:
 - Miten huolehditaan vanhemmista kiinteistöistä, joissa on patterivaroittimet?
 - Miten huolto- ja kunnossapito ohjeistetaan?
 - Miten toimitaan, jos asukkaan varoitin vikaantuu virka-ajan ulkopuolella?
 - Miten pelastussuunnitelmat päivitetään?
 - Miten huomioidaan asukkaiden erityistarpeet? (Senioripalovaroitin, kuulovammaisen varoitin jne.)
 - Miten valvotaan?
 - Onko varauduttu siihen, että paloriskejä tullaan mahdollisesti havaitsemaan paljon aiempaa enemmän uudistuksen myötä?

Paloriskiasunnot

- Paloriskiasunnoiksi kutsutaan asuntoja, joissa tulipalon todennäköisyys ja/tai seurausten vakavuus on merkittävästi kohonnut ns. normaaliin asumiseen verrattuna
- Yleisiä tunnusmerkkejä
 - Palovaroittimen puute
 - Liiallinen tavaramäärä
 - Elämänhallinnan haasteet
 - Psykkinen sairaus
 - Aukkaan toiminta
 - Fyysisen toimintakyvyn alenema
 - Psykkisen toimintakyvyn alenema
 - Päihteet ja tupakointi

Tavaramäärän arviointi

- Tarkkaa määritelmää “liialle tavaralle” on hankala antaa
 - Voi miettiä, vertautuuko asunnon käyttötapa enemmän varastoon
 - Mahtuisivatko tavarat kaappeihin?
 - Aiheuttaako tavaroiden sijoittelu riskin?
 - Kulkureitit
 - Hellan välitön läheisyys
- Yleensä helpointa on arvioida poistumisen sujuvuutta
 - Reittien kulkukelpoisuus (myös pimeässä ja kiireessä)
 - Tapaturmavaara

1. sotkuista, tavaroita pöydillä ja lattialla, liikkuminen ja poistuminen hankalaa ja osa kulkureiteistä tukossa.

6. huoneisto kattoon asti aivan täynnä tavaraa. Poistuminen mahdotonta.

Miten parantaa turvallisuuskulttuuria

- Selkeät toimintamallit ja sinnikäs viestintä
 - Aukkaalla on ymmärrys omista velvollisuuksista ja asumiseen liittyvistä riskeistä
 - Toisto tärkeää
 - Viestinä eri kanavissa
 - Osallisuus turvallisuustyössä (asukas on riski vs. tavoitteena turvallinen elämä)
- Selkeästi sanoitetut palvelukuvaukset ja väylät avun saannille
 - Apu ei ole rangaistus, eikä sen pyytämistä tarvitse hävetä
 - Apua voidaan ottaa helpommin vastaan, kun tiedetään mitä odottaa
- Varautuminen korostuu
 - Valvonta, kiinteistön omistajalla valmiiksi mietityt toimintamallit
 - Kunnolliset tuhka-astiat
 - Paloturvatekniikka (liesivahdit yms.)
 - Palvelutarpeen arvioinnit

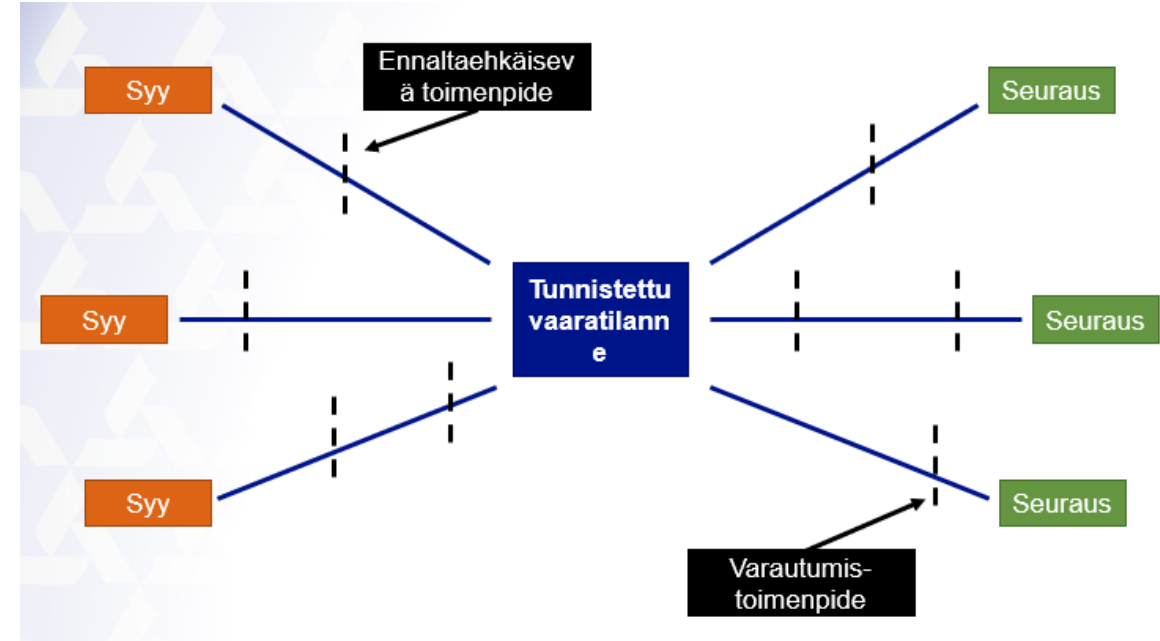
Pohdintatehtävä

Pohtikaa vierustoverin kanssa, miten voitte omaa työssänne vaikuttaa asukkaiden asunnon paloturvallisuuteen.

Tehdään rusettianalyysi mielikuvaharjoitteena (voi käyttää myös muistiinpanovälineitä)

Tunnistettu vaaratilanne: tulipalo asunnossa

- Tunnistakaa syy, joka voi johtaa siihen, että tulipalo syttyy
 - Pohtikaa, miten voitte vaikuttaa siihen, että tunnistamaanne syy ei johda tulipaloon, tai sen todennäköisyys on pienempi -> ennaltaehkäisevä toimenpide
- Tunnistakaa seuraus, mikä voi toteutua, kun tulipalo syttyy
 - Pohtikaa, miten voitte rajoittaa tunnistamaanne seurausta ja vaikuttaa sen vakavuuteen -> varautumistoimenpide

Mistä apua?

- Ilmoitus onnettomuusriskistä: <https://pelastustoimi.fi/asiointi/lomakkeet/ilmoitus-ilmeinen-palonvaara>
- Päivystävä palotarkastaja

Kiitos!

HELPE

www.helpe.fi

HELSINGIN PELASTUSLIITTO
HELSINGFORS RÄDDNINGSFÖRBUND